

Георги Раковски

Българский за независимо
им свещенство днес
възбуден въпрос и нихна
народна черква в Цариград

Българский за независимо им свещенство днес възбуден въпрос и нихна

С извод от приготвяема съвременна българска повестност, начинаеща от падения Българии под турска власт до днешни времена. Белград, печатано в Кн. сръб. книгопечатня, 1860.

Сава Юванувичу и Вас. Поповичу, котленци

Староелинская повестност, похитивша и освоивша в старост чужди народности и подвиги, засенила беше начало повестности всех европейских народов за няколко векове, до познание учених европейцев с Хиндистана, с негова пребогата книжевност и от памтивека дълбоки му науки, при коим съхранивши се в гръцки стари книги, вижда се като слаби искрици, зети от Хиндистанско гогнезрочно светилица! А за начало християнства в Европа, кое е започнато първи път от самаго посланика Павла в Македония и Дардания и разпространило се по цяла Илирия от македонци българи, после же 300 години развило се е от Великаго Костадина, не гърка съща, то и за него гърци, вдворивши се във Византийска държава, после Великаго Костадина, и вмъкнавши свой език, сплели са басни и легенди, че тии уж просветили цял славянски род с християнство и изобрели им писменост, и то чак в деветий век после Христа за Преславски двор! Ако и македонски българи още от времени апостола Павла да бяха приели християнство, учредили първая в Европа черкова по свидетелству того истаго посланика Павла. Какво поголямо глупомислие може би от того, да се полага начало християнства и изобретение писмености за сички славяни чак в деветий век после Христа, за славяни, кажа, съставляещи и тогава още повеч от сто милиона народ, от коих огромно количество живеящи между гърци и латани от памтивека в Европа, имеещи царство и държави, граждански и търговски непрестанни сношения с тях образованих народов, да останат славяни безкнижници до деветий век!!! А на престола византийски до него време да възлязат толко самодържци славяни и славни полководци, каквито са били Управда Великий, Белизар и други, съставивше законоустановление, кое и днес служи за образ образованим европейцем!

В приказваное же кръщение Преславскаго двора изведнаж видиме сплетки от гръцка византийска страна за присвоения свещеночалства в България, но крепая мишца великаго Симеона, царя българскаго, отбива всяко греческо влияние и поставя самосталнаго и независимаго патриарха в България. После падения же Симеоноваго дома, във време сина му цар Петра, България пада под византийска власт, завладана от Цимисхия, съврременно же и нейно свещеночалство се убаря от гръков. Но то не отива за дълго време. После смърти Цимисхия, кой е царувал само 4 години, явява се на български престол Шишман Мокри с негови четирима синове (976). Самуил, Шишманов син, разширивш Българская държава от Дунава чрез Преслав до граници Тракии близ Одрина града и проч., чрез Охрида до Адриатического моря, чрез Меленик, Сер и Верия до Архипелага, Лариса до Термопилах. Той славний и

Българският за независимо им свещенство днес възбуден въпрос и нишна

храбрият цар българин Самуил възобновява пак българското свещенначалство и принося свой престол в Охрид и Преспа. Търново стара българска столица и отечество Самуила одръжава патриаршески си престол, а Охрид второстепен от него. После же 40-годишна кръвопролитна битка, на която българите показаха най-голяма храброст и мъжество, подпаднаха най-сетне под византийска власт победител нишен Василий, родом българин, получи име Българоубиец. От 1019 Българското царство пак подпадна под византиец, ако и частно многи горски крепости никак не се покориха Византии, до появления Асеня I в 1186. В това разстояние българското свещенначалство пак се обори от гърков византиец.

Асен I и брат му Петър, внуци Гавриила, сина Самуилова, освободивше България от византийска власт, отмъстиха гърком и получиха име гръкоубийци; тии пак възобновиха българската в Търнов и Охрид патриаршия, разшириха пак български граници в цяла Тракия, Македония, Арбанашка, Сръбска, Драч и проч. От Асенов же век до падения България под турска власт (1393) българско свещенначалство постоянно си бе самостоятелно и независимо.

Знайно е, че завладетели България и Сърбии турци част от тия земи завладяха мечом и нападением, а част условием. Цели области без никакво кръвопролитие положили долу оръжие и добили такива условия, щото могат се нарече тия станаха съюзници султански. Главно условие е било да носят свободно оръжие си и да бъдат сякоги готови на първи позив султанов да съвоюват с него под особни си главатари и знамени. А то войнство се е състояло повеч от войници. Второ условие било да остави вероизпълнение им свободно и нишно свещенначалство независимо, както е било и първо. Они же, кои не са могли да дават воини, да плащат по драм сребра на глава или по 50 дукахца (ботки аспри), и то само мъжски пол, на законна възраст достигши. Така свещени началници българин и сръбам не се оборили от турска власт, но останаха си независими по прежнему.

В Търново си остава български патриарх за дълго време после падения българского царства, за когото нямаме точни доказателства още открити, коги са подействували фанариоти да го оборят и да го наместят с гърка фанариота, кой носи титул „Ἐξάρχος πάσης Βουλγαρίας“ = екзарх всея България. Но за Охрида, де е бил так же български патриарх, и за Печа (Ипек), де е бил сръбския, имаме точни доказателства, че тии славянски свещенначалници се задържаха за дълго време, както е доказано от разни учени българин и сръбин и както щем казва и ние в кратце по-

долу нещо си.

По превзятия Цариграда турци оставиха и тамо гръцкаго патриарха утвърдивши го с ферман и давши му вероизповедная власт над своих единовѣрних гръков, както и избор негов да се изиълнява по прежнему. При том му определиха и годишна платка, кое за малко време се следова. Защото тии сами фанариоти почнаха наскоро да чинят големи злоупотребления и да купуват патриаршески престол, като се наддаваха и се караха с най-лукави сплетки помежду си, заради кое и тогавашни султани дигнаха първа чест, коя им благоволно отдаваха в първи времена.

Знайно е, че Цариград претърпя голямо разорение и опустошение във време превзятия му от турков и тогавашни султан да би населил пак того великаго и лепозрачнаго града унужди се да доведе и пресели от разни области, а най-паче ония византийци гърци, коих византийски двор бе заточил или сами те бяха избягнали в Бруса и в Одрин, кои градове бяха одавно завладяни от турков. Тии гърци бяха заточени и избегли преследовани от византийска още гръцка власт ради недобраго им поведения и раздорного им духа и действуваха веке против отечества си! Тии гърци се населиха около патриаршия цариградска, на място, кое и днес още носи име Фенер, и от того получиха ново име фанариоти. Тии, не имеящи ни занятие, нити умеещи да вършат някоя си търговщина, защото бяха граждаиски сплетници и научени да живеят от пота других, ако и с най-голямо си безчестие и безсъвестие, прилепиха се като гладни пиевци около патриаршия и патриаршески пре стол стана за тях оръдие печалби и користи! Какви злоупотребления и кръчмарства са ставали във великая зовима черква от тях гърци, или от това съборище от разни бегунци и изгнаници, от коих се състоеше фанариатска сган, то сами нихни летописци обширно са описали!

Число фанариотов растеше от ден на ден от подобних им скитников и сплетников, кои се преселяха в Цариград на вишереченое място Фенер. И защото малочисленний брой гръков, коих владееше Цариградска патриаршия, не бяха доволни да им дават изобилен приход, да наситят ненаситни си сърца от сребра и злата, тии намислиха да оборят славянски свещеночалства и да подчинят сички православни християни под власти фенерскаго патриарха! Турская же държава, коя се учреди в Костадинов град, трябваше да има сношения граждански и търговски с европейским безмошним тогда кралевствам. Оттого се ражда нужда знания европейских езиков. Но турци според тогавашнаго им духа правоверства не само не учеха странни езици, но още не допушаха едному гяурину да им говори прямо на странни език, хотя и он да е бил посланик

някако си европейската царя, мисляще, че ще им сеоскверни слух. Тако-
вое нещо трябаше да се изпълнява чрез тълмача (терджумана), и то с го-
лямо понижение представляващи се послаников. Ако някой си посланик
е имал нужда да се представи нещо си Порге от страна правителства си,
той трябало да измоли позволение и да го представят няколко си бустан-
джи пред великаго везира, кой е изпълнявал все после султана, държа-
щи го като виновника и унуждаещи го да се покланя няколко си пъти
пред великаго везира, гледаещ смирено на земя и управляещ говор тъл-
мачу, а он да изкаже смисъл говора послаников, облечена с най-важни
изражения покорности и рабства! Великий же везир, според в каквото
разположекте се е находил, решавал е много пъти в отговор посолства
да ударят няколко си тояги на крака посланику или да го затворят в по-
сланическа тъмница на Еди куле – Седем торони, или прямо да го обе-
сят, ако го е разсърдил за нещо си! Първи тълчами-портини са били ев-
реи, кои са имали всякогн пристъп при турци, търпяще всякое безчестие
и подлагаеще себе за оръдие им в най-безчеловечни дела против христия-
янов! Тии са били и първи лекари турков, съветници и предатели, както
и първи им търговци базиргянбашии! Фанариоти са обърнали на това
внимание и трудили са се да усвоят еврейская служба, на кое са и успе-
ли. Тряба да си въобрази човек, че такава служба други род освен ев-
реев и фанариотов в тях времена не е можал да търпи. В тях времена на-
ходящи се в турска служба трябало е сичко да търпи и върши, дъжи,
клевети, предателства, безчестия, поругания и понякогаш бой по крака!
Наши българци освен във военна служба, що са били за дълго време при
турци, друго не са можали да не носат радиестественаго си истонолюбива-
го м мъжескаго начертания (характера) и за това фанариота са успяли
да се въдворят в тях времена при турци и да се сближат до толко, што
да имат най-голямо влияние на турски дела, кое се простира и десега.

Така, като се удвориха лукави фанариоти при турско правителство
и добиха голямо влияние на турски работи, тии почнаха да мислят неп-
рестанно как да оборят славянски свещеночалства и почнаха да пле-
тат най – безстидни и безчеловечни клевети противо българци и сърби,
предлагаещи Порге, че тии народи, ако останат под тия леки тем дадени
условия, имеещи я свое независимо свещенство, твърде скоро могат да
се подигна противо султанска власт и себе от турскаго подданства осво-
боди. Отомаяска Порта почна най-напред да унищожавя дадения славя-
нъм условия, а най-паче войнишки им главатарци и да ограничавя мало
по мало войнишки им пълчища, кои бяха съставени от славяни и бяха
обязвани да съвоюват ведно с турци противо неприятелев им, понеже

Отоманская Порта не можеше първо да докачи вера им, имеящим оръжие си, от кое можеше да посрещ не съпротивление силно, но първо трябваше да унищожи сили им. Това извършивша, Отоманска Порта направи да състави еничерско тяло. Повестност е записала как е станало то еничерско войнство се пак от поданих Турции славян. Но то вече не е било условием, както прежни славянски под турска власт войници, но сълъм и кръвопролитием и променением християнския вери в мохамеданска.

После унищожение славянским под условием оставшим в турска служба гаватарам и пълчищам их, изпратени са били няколко паши с голямо войнство по разни места България и Сърбии със заповед да обера остало оръжие в славяни, да избият по – знаменити човеци от можящих да носят оръжие и знаящих писменост, а малолетних младих от 13 до 18 години възраста да съберат и отправят в Одри град, де, като ги насила потурчиха, по-младих разделиха и зеха в служба си турски велможи и гаватары, а от по – възрастних съставиха военни полковс с някаква си уредба под именем еничери – новосъбрани или новопривзвани на мохамеданска вяра. Колко же от българов и сърбов от неволя приеха мохамеданство, отбягнаха острий меч неприятеля и тии са днешни потурчени българи помаци зовими и потурчени сърби бошнаци. Това се е изпълнило постепенно и за дълго време после превзятия България от турков. Помаци еше повнят гробища своих предков и изпълняват някакви си християнски обряди над них! Както и родословни български имена съхранили са много помежду им. В тях се нахождат и старобългарски записки и грамоти и твърде любознателни за българска повестност стари народни песни. Тии въобще говорят чист български език, освен оних, кои са странствували между туркъм и научили по нещо си турски.

Освен того отоманская власт съставила е разни пълчища, приведени от Азия под именем делии или зюмре оджагъ, да се скитат по сичка България и Сърбия, да угнетяват тях бедни народи и да угасят съвсем народни и военни им дух! Тии пълчища или по – добре та сган от злодейцев, при коим се прибавиха в по – последни времена и други банди под именем капусъс – без служба людие и други, каквито бяха знаменити кърджалии, скитаха се за мого години по сичка България и Сърбия, убиваха, съблачеха и пленяха безуроженана народа, обезчестеха им девици, турчеха ги насила и струваха най – големи злини, коих днешний человек не може да си въобрази! Това свирепо и безчеловечно средство разорало и докарало е тия два народа в най – дълбоко невежество и простота и затыпило им е дух народности до най – голяма степен,

Българският за независимо им свещенство днес възбуден въпрос и нихна

понеже всяк е чакал смърт и разорение с бягство в Австрия, в Банат и в разни места Русии, Влашко и Богданско, негди и дугаде, де живеят и днес!

Фенерска лукавщина не се ограничила дотам, но получивша първи си удар, следувала е друго по – зло и в полза себе, кое е било нейна главна цел, както и више казахме. Подвластни Турции славяни, изгубивши уеловия си, сама надежда и утеха имали са независимо си още свещенство. Но лукави фанариоти, кои приуготовиха предречения разорения нарочно за тая цел, обориха и него и подчиниха го гръцкому в Цариград патриарху! Нихна обаче злоба и на това само не се запря, тии я разпространиха още далеко! Тии намислиха да унищожат съвсем славянска в Турска Европа народност и да претопят славяни в гърци. На това же имаха най – удобно средство, наложено веке над славяни гръцко свещенство, чрез кого тии почнаха явно да горят остали български стари книги и да требят от лица земи нихни драгоценни древности, кои сами можеха да възживят народни им дух. Изгониха от черкови матерни им език и замениха го с гръцкаго. Подвластни Турции славяни, от една страна, разоряеми ежедневно от вишепоменатая сган злодейцев, коя се скиташе помежду им даже до 1828 лето, а от друга страна, притеснени от гръцкаго духовенства, кое не пропускаше между им и най – малки зрак славянства, трябаше да изгубят съвсем народни си дух и да паднат в мъртва недвижност!

Най-много е бесняло гръцко свещенство над българии в 1764 лято, във време славеноумразца фанариотина патриарха Самуила, кой тържествено гореше старобългарски книги и явно с насилием уведе гръцки език на сичка България не само в черкови им, но още изпроводи по сички знаменити градове и села нехранимайковци Атонски гърци иноци да пазят да се български нигде не чете и не предава, но гръцки само! От то го е остало, та и днес още по много места в България се находжат стари българии, незнаещи нито една реч гръцки, да пишат с гръцки букви български и да се молят богу на гръцки език, без да знаят що мърморят. От него време се откриват сега по някои си места старобългарски книги, зазиждани в зидове и засечени в хралупи по гори! Види се благоразумни българии са ги съкрили да отбегнат свещени огън гръцки!

В него време е унищожена в Печа (Ипек) сръбска патриаршия, коя гърци пишат архиепископия, а после три години и Охридска българска патриаршия!

КРАЙ

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7414>]